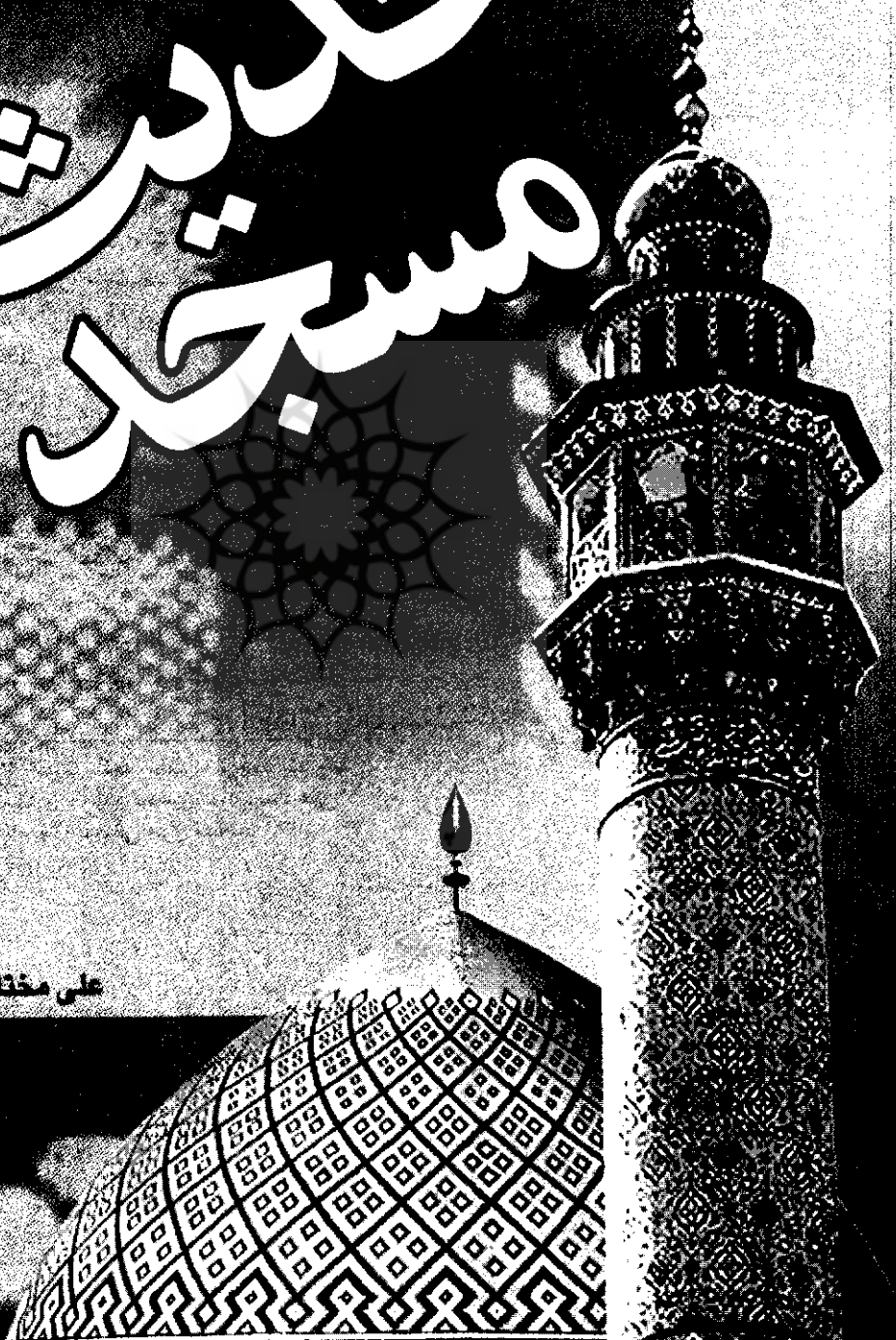

حیاتِ مسیحی

علی مختاری

مسجد، خانه دل دلدادگان، کانون گرم ایمان، شادابی از نوای دل انگیز نماز، ذکر، دعا و مناجات، معطر از گلاب اشک مهجدان و نامی آشنا برای همگان است.

در سارۀ مسجد کتابها و مقالات فراوانی تهیه شده است؛ از جمله کتاب «حدیث مسجد»^۱ که تنها به گردآوری و تبویب احادیث می-پردازد.

در پدید آمدن این اثر فرهیختگانی چند تلاش کرده‌اند که در صفحه بیست مقدمه، از آنان یاد و تشکر شده است. برای شناسایی احادیث، واژه‌هایی چون «مسجد، المسجد، مساجد، منبر، المحراب، مسجدی،

مساجدی و ...» از نرم افزار بحار، و صحاح نه‌گانه، استخراج و روایاتش بر مبنای نگرش سیاسی - اجتماعی تنظیم شده است.

این اثر دارای یازده فصل و هر فصلی دارای چند موضوع جزئی است. مقدمه‌ای پر بار در هفده صفحه به قلم دکتر رضا میرزا محمد، بر غنای کتاب افزوده است. گزینش، و تنظیم روایات، خوب است؛ ولی می توانست بسیار عالی‌تر و بهتر باشد. طرح اشکالها و نارساییهای این اثر تناسبی با این مقال و این مجال، ندارد، و «آسوده شبی خواهد و خوش مهتابی.»

۱. حدیث مسجد، تحقیق و ترجمه: سید رضا شاکری + حیدر محمدی، تهران، ستاد عالی کانونهای فرهنگی هنری مساجد، ۱۳۸۱، ص ۴۸۰.

نمایی از فصلها

۱. تولیت مسجد ۲. حرمت مسجد ۳. منزلت مسجد ۴. فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی مسجد ۵. بهداشت مسجد ۶. آداب مسجد ۷. احکام مسجد ۸. عبادت در مسجد ۹. مسجد و گروه‌های مختلف ۱۰. تحریف مسجد ۱۱. مساجد مطلوب و مذموم.

تذکار

«در فرهنگ قرآنی مسجد خانه خداست، که در آن جز خدا را نباید خواند و جز ذکر و دعا بر زبان نشاید راند، مسلمانان را سزد که با طهارت و آراستگی به مسجد گام نهند و فروتنانه دل به نماز و عبادت

دهند و پاک از قید و بندهای دنیوی

مسجد، مرکز اعتدال است به حیات طیبه دینی، نقش چشمگیری در صحنه‌های گوناگون اجتماعی و دنیوی ایفا می‌کند و باید روز به روز پربارتر و مؤثرتر گردد.

نکته مهم برای ما مبلغان که اساس کار و کار اساسی است اخلاص است. آیه *﴿لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَمَْسْجِدَ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ، فِيهِ رَجَّالٌ يَحْسِبُونَ أَنَّ يُنظَرُوا إِلَى اللَّهِ بِحَسَبِ الْمُطَهَّرِينَ﴾* خطاب به رسول اکرم (ص) درباره مسجد ضرار به این معناست: «هرگز در آن [مسجد به عبادت] نایست. آن مسجدی که از روز نخست بر پایه تقوا بنا شده شایسته‌تر است که

۱. مقدمه کتاب، ص ۳۶.

در آن (به عبادت) بایستی. در آن مردانی هستند که دوست می‌دارند پاکیزه باشند و خداوند پاکیزگان را دوست دارد.^۱

بدیهی است مصالح ساختمانی و سنگ و آجر و آهن، یا نقشه و طرح و معماری مسجد، نقشی و یا گناهی ندارند. تمام جهات خوب و بد، به نیت بانی و مدیر، و امروزه به نیت و عملکرد امام جماعت برمی‌گردد.

تو بندگی چو گلدایان، به شرط مزد مکن که خواجه خود، صفت بنده پروری داند

در روستایی مسجدی ساختند، هنگام کاشی کاری و تزیین محراب، متحیر شدند که چه آیه یا روایتی را بالای محراب بنویسند؛ آیات قبله را که در آغاز جزء دوم قرآن است یا آیات محراب را که در قصه حضرت مریم سلام الله علیها آمده است، (سوره مریم آیه یازده) و یا ...؟! فاصدی را برای استفتاء و راهنمایی، به سوی یکی از بزرگان با تجربه فرستادند. وی دستور داد بر بالای محراب بنویسند:

در حقیقت رازق اصلی خداست
ایسن امانت، چند روزی دست ماست

تا در محراب، خدا را بپرستند نه محراب را و بر سر تصاحبش، جنگی راه نیفتد و بدانند که:

او به ما نان می‌دهد، ما نازد و ناسان می‌کشیم
خواجه ما را منتظر، ما نازد دربان می‌کشیم

پس مبلغ باید پیش از پا نهادن به مسجد تعلقات مادی را همراه با کفشهایش بیرون آورد ﴿فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ﴾ ^۲ و چون به منبر پای می‌گذارد و در مقام وعظ و خطابه می‌نشیند، موظف است از حد حسن و یا عقل فراتر رود و پیام و کلام وحیانی و آسمانی را به دلها برساند و در نتیجه، جامعه را به تزکیه نفس و تهذیب اخلاق فرا خواند، اصول عقاید و احکام را به مردم بیاموزد، آدمی را در طریق خودشناسی به تفکر وادارد و در ابهام زدایی از اذهان، سخت بکوشد و راه رستگاری را در پیش پای عقل و فطرت هموار سازد.

اینک بهترین و مناسب‌ترین احادیث از میان بیش از ۸۶۰ حدیث، تقدیم می‌شود.

۲. طه / ۱۲.

۳. اقتباس از مقدمه کتاب.

۱. توبه / ۱۰۸.

گلچینی از فصلها ۱. اهتمام به مسجد

عبدالله بن مسعود گوید: پیامبر خدا (ص) فرمود: هنگامی که به معراج رفتم، جبرئیل (ع) به من گفت: به بهشت و دوزخ فرمان داده شده که بر تو عرضه شوند، پس بهشت و نعمتهایش، جهنم و عذابهایش را دیدم. بهشت هشت باب دارد که بر هر یک، چهار کلمه و هر کلمه، از دنیا و آنچه در آن است - برای کسی که بداند و به آن عمل کند - بهتر است، و جهنم دارای هفت در است و بر هر کدام سه کلمه نوشته‌اند و هر کلمه از دنیا و آنچه در آن است - برای کسی که اهل علم و عمل است - بهتر است. آن‌گاه جبرئیل (ع) به من گفت: ای محمد، آنچه را که بر روی درها نوشته شده است بخوان، من آنها را خواندم و دیدم که بر روی درب ششم نوشته شده است:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلِيُّ وَوَلِيُّ اللَّهِ، مَنْ أَرَادَ أَنْ يَكُونَ قَبْرَهُ وَسَيِّعًا فَصِيحًا فَلْيَبْنِ الْمَسْجِدَ، وَمَنْ أَرَادَ أَنْ كَا تَأْكُلَهُ الدَّيْدَانُ تَحْتَ الْأَرْضِ فَلْيَسْكُنِ الْمَسْجِدَ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ طَرَبًا مَطْرًا لَا يَبْكِي فَلْيَكُنْ مِنَ الْمَسْجِدِ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَرَى مَوْضِعَهُ فِي الْجَنَّةِ فَلْيَكُنْ مِنَ الْمَسْجِدِ ... خدایایی جز الله نیست، محمد

رسول خداست، علی ولی خداست، هر کس می‌خواهد قبرش وسیع و گشاده باشد، باید مسجد بسازد و هر کس که می‌خواهد در زیر زمین کرمها جنازه‌اش را نخورند، در مسجدها سکنی گزیند، و هر کس دوست دارد جسمش تر و تازه باشد و نیوسد، به نظافت و پاکیزگی مسجد بپردازد و هر که دوست دارد جایگاه خود را در بهشت ببیند مساجد را فرش کند.»

امام صادق (ع) به نقل از پدرانش، از رسول خدا (ص) نقل می‌فرماید: «هر گاه خدای عزوجل ببیند اهالی یک آبادی، در گناهان، زیاده روی می‌کنند - و در میانشان سه دسته از مؤمنان وجود دارد - خداوند جل جلاله و تقدست اسمائه، ندایشان کند: «يَا أَهْلَ مَعْصِيَتِي لَوْلَا مَا فِيكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ الْمُتَحَابِّينَ بِلِجَالِي الْعَامِرِينَ بَصَلَاتِهِمْ أَرْضِي وَمَسْجِدِي، الْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ خَوْفًا مِنِّي لَأَنْزَلْتُ بِكُمْ عَذَابِي

۱. حدیث مسجد، ص ۴۲، ح ۱، نقل از بحار، ج ۸، ص ۱۴۴، ح ۴۷، تذکر: از این پس به شماره حدیث، در همین کتاب حدیث مسجد، ارجاع می‌دهیم و برای استفاده بیشتر به یک کتاب که مشهور و قابل دسترسی باشد مثل بحار الانوار علامه مجلسی، چاپ بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۰۴۳ نیز ارجاع می‌دهیم.

ثُمَّ لَا أَبَالِي؛ ای گنهکاران، اگر نبودند در میان شما مؤمنانی که دوست‌دار عظمت من باشند، با نمازشان زمین و مساجد مرا آباد کنند و در سحرگاهان به خاطر ترس از من استغفار کنند، بی پروا عذابم را بر شما نازل می‌کردم.»^۱

امام صادق (ع) از پدرانش از علی صلوات الله عليهم نقل می‌فرماید: «مَنْ وَفَّرَ مَسْجِدًا لِقَى اللَّهَ يَوْمَ يَلْقَاهُ ضَاحِكًا مُسْتَبْشِرًا وَأَعْطَاهُ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ؛ هر کس مسجدی را گرامی بدارد، در روزی که به لقاء الله می‌رسد در حالی خدا را ملاقات کند که خندان و خوشحال باشد و نامه اعمالش را دست راستش دهد.»^۲

هشام بن سالم از حضرت صادق (ع) نقل می‌کند: «أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ ع رَأَى قَاصًّا فِي الْمَسْجِدِ قَضْرَبَهُ (بِالدُّوْرَةِ) بِالذَّرَّةِ وَطَرَدَهُ؛ امیرمؤمنان (ع) چون مرد قصه‌گویی را در مسجد دید، او را با شلاق زد و بیرونش کرد.»^۳

از پیامبر خدا (ص) روایت است: «...مَلْعُونٌ مَلْعُونٌ مَنْ لَمْ يُوقِرِ الْمَسْجِدَ...؛ ملعون است ملعون است کسی که به مسجد احترام نگذارد...»^۴

امام صادق (ع): ملعون و ملعون است کسی که مسجد را گرامی

پیامبر خدا (ص) می‌فرماید: «مَنْ أَسْرَجَ فِي مَسْجِدٍ مِنْ مَسَاجِدِ اللَّهِ سَرَّاجًا لَمْ تَزَلِ الْمَلَائِكَةُ وَحَمَلَةُ الْعَرْشِ يَسْتَقْفِرُونَ لَهُ مَا دَامَ فِي الْمَسْجِدِ ضَوْءٌ مِنْ ذَلِكَ السَّرَّاجِ؛ هر کس در مسجدی از مساجد خدا چراغی روشن کند، ملائکه و حاملان عرش برایش استغفار می‌کنند تا زمانی که آن چراغ در آن مسجد روشن باشد.»^۵
تذکر: باید گوشزد شود که رسم کنونی روشن کردن شمع در اماکن مقدسه، امروزه هیچ موضوعیتی ندارد و باعث آلودگی بقاع متبرکه و چه بسا حرام و گناه است. بله، روزی که روشنایی با شمع بوده است از آن ناگزیر بوده‌اند نه امروزه.

۳. ح ۷۱ بحار، ج ۷، ص ۳۰۴، ح ۷۳.
۴. ح ۹۷ بحار؛ ج ۷۲، ص ۲۶۵، ح ۳.
۵. ح ۹۱ بحار؛ ج ۷۶، ص ۳۵۵، ح ۲۱.

۱. ح ۵۱؛ بحار، ج ۷۳، ص ۲۸۱، ح ۳.
۲. ح ۶۵؛ تهذیب، ج ۳، ص ۲۶۱، ح ۵۳ و ر. ک: الفقیه، ج ۱، ص ۲۲۷، ح ۷۱۶ بحار، ج ۸۴، ص ۱۵، ح ۹۴.

ندارد، ای یونس! (یکی از یاران و راویان احادیث امام صادق (ع)) آیا می‌دانی چرا خداوند، حق مساجد را بزرگ داشته و تعظیم نموده و این آیه را نازل فرموده است (وَإِنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا)؛^۱ زیرا هنگامی که یهود و نصاری وارد صومعه‌هایشان می‌شدند به خدای تعالی شرک می‌ورزیدند «فَأَمَرَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ نَبِيَّهُ أَنْ يُوحِيَ اللَّهُ فِيهَا وَبِعْبَادِهِ» پس خدای سبحان به پیامبرش فرمان داد تا او را در مساجد یکتا بشمارد و او را بپرستد.»^۲

مردم نزد امام صادق (ع) از جوانمردی و فتوت یاد نمودند، حضرت فرمود: خیال می‌کنید که جوانمردی به فسق و فجور است؟ هرگز، جوانمردی و مروت به خوراک بر سفره نهادن و در اختیار نیازمندان گذاشتن، بخشش مال، نیکوکاری و پرهیز از آزار و اذیت است؛ ولی آنچه شما می‌گفتید گستاخی و فسق است، آن گاه پرسید: مروت چیست؟ عرض کردیم: نمی‌دانیم، فرمود: به خدا سوگند، مروت آن است که انسان

سفره‌اش را در آستانه‌خانه (قابل دسترسی برای دیگران) بگستراند. مروت دو نوع است، در حضر و در سفر. مروت در حضر تلاوت قرآن، ملازمت مساجد، همراهی با برادران برای حل مشکلات و حوائج و بخشش به خادم است. واقعاً چنین کارهایی، از اموری است که دوست را شاد و دشمن را خوار می‌کند.

اما مروت در سفر عبارت است از کثرت زاد و توشه و طیب و پاک بودن آن و بخشش آن به همراهان، و پوشاندن راز همراهان پس از مفارقت و مزاح فراوان در آنچه موجب خشم خدای عزوجل نشود.

سپس فرمود: سوگند به خدایی که جدم را به حق به رسالت برانگیخت، خداوند عزوجل به بنده، به اندازه مروتش روزی دهد و امداد آسمانی به اندازه هزینه و دشواریها، و توفیق صبر به اندازه شدت بلا نازل می‌شود.^۳

عثمان بن مظعون به پیامبر خدا (ص) عرض کرد: تصمیم دارم به سیاحت و گردش بروم. حضرت فرمودند: «مَهْلًا يَا عُمَانُ فَإِنَّ السِّيَاحَةَ فِي أُمَّتِي كُرْهُمُ الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ؛ ای

۱. یعنی مساجد از آن خداست و با خدای

یکتا، هیچ کس را به خدایی نخواند.

۲. ح ۸۶ بحار، ج ۸۳ ص ۳۶۱ ح ۱۴.

۳. ح ۱۳۶ بحار، ج ۷۶ ص ۳۱۱ ح ۱.

۴. ح ۱۴۱ بحار، ج ۸۳ ص ۳۸۲ ح ۵۳.

فَاتَرَاهُ فِي الْمَسْجِدِ إِذَا الْإِسْلَامُ قَدْ كَوَّلَهُ هَذَا خَيْرٌ مِنْكَ وَكَرِهْتَهُ إِذْ هُوَ لَكَ هُوَ وَكَرِهْتَهُ

رسول خدا (ص) فرمود: «مَنْ أَدْمَنَ إِلَى الْمَسْجِدِ أَصَابَ الْخَصَالَ الثَّمَانِيَةَ: آيَةً مُحْكَمَةً أَوْ قَرِيضَةً مُسْتَعْمَلَةً أَوْ سَنَةَ قَائِمَةً أَوْ عِلْمٌ مُسْتَظَرَفٌ أَوْ أَخٌ مُسْتَفَادٌ أَوْ كَلِمَةٌ تَدُلُّهُ عَلَى هُدَى أَوْ تَرُدُّهُ عَنْ رَدَى وَتَرْكُ الذَّنْبِ خَشِيَّةٌ أَوْ حَيَاءٌ...» هر کس همواره به مسجد برود این هشت خصلت را به دست آورد: آیت و دلیل محکم [در عقاید]، فریضه‌ای کاربردی، سستی برپا و زنده، علمی جدید و ظریف، دوستی قابل استفاده، سخنی که او را به راه راست هدایت نماید یا از هلاکت برهاند و نیز ترک گناه به جهت بیم و خشیت از خدا یا از روی شرم و حیا...^۳

پیامبر خدا (ص) در مورد اهمیت مسجد می فرماید: «الْجُلُوسُ فِي الْمَسْجِدِ لانتظار الصلاة عبادة مَا لَمْ تَخْدُثْ، قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ (ص): وَمَا الْحَدِيثُ؟ قَالَ: الْأَغْتِيَابُ؛ نَشِئْتَنَ فِي الْمَسْجِدِ بِانتظار نماز، عبادت است تا زمانی که حدثی ایجاد نشود، پرسیدند: یا رسول الله «حدث» چیست؟ فرمود: غیبت کردن.^۴

امام صادق (ع) نقل می کنند از پیامبر خدا (ص) که فرمودند: «لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يُصَلِّ فِي الْمَسْجِدِ مَعَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا مَنْ

عثمان، دست نگهدار که سیاحت امت من ملازم بودن با مساجد و انتظار کشیدن نماز، پس از نماز است.»

و قال رسول الله (ص): «مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ ثُمَّ جَلَسَ فِي الْمَسْجِدِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ كَانَ لَهُ فِي الْفَرْدَوْسِ سَبْعُونَ دَرَجَةً بَعْدَ مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ خَضِرُ الْفَرَسِ الْمُضْمَرُ سَبْعِينَ سَنَةً...»^۱ هر کس پس از خواندن نماز صبح در روز جمعه تا طلوع آفتاب در مسجد بنشیند، برای او در بهشت هفتاد درجه باشد، که فاصله میان هر دو درجه، به اندازه دویدن اسب لاغر اندام مسابقه‌ای، به مدت هفتاد سال است...^۲

امام صادق (ع) فرمودند: «مَنْ مَشَى إِلَى الْمَسْجِدِ لَمْ يَضَعْ رِجْلَهُ عَلَى رَطْبٍ وَ لَا يَأْسِ إِلَّا سَبَّحَتْ لَهُ الْأَرْضُ إِلَى الْأَرْضِينَ السَّابِقَةِ...»^۲ هر که به سوی مسجد برود، پایش را بر هیچ تر و خشکی نگذارد مگر اینکه زمین - تا طبقات هفتگانه اش - برای او تسبیح بگوید.»

عمر بن مأمون، برادر رضاعی امام مجتبی (ع) گوید: نزد امام حسین (ع) آمدم و گفتم: از جدت، رسول خدا (ص) برایم حدیث بگو، فرمود:

۳. ج ۱۶۸، بحار، ج ۸۴، ص ۳، ح ۷۳.
۴. ج ۱۷۶، بحار، ج ۷۵، ص ۲۴۹، ح ۱۷.

۱. ح ۱۶۵، بحار، ج ۸۹، ص ۳۷۱، ح ۶۶.
۲. ح ۱۵۲.

فَاتَعَارَ اللَّهُ مِنْ آوَابِ الْأَقْدَامِ هَذَا خَيْرٌ مِنْكُمْ لِسَاءِ عَمَلِهِمْ وَنُورِهِمْ

عَلَّةٌ وَلَا غَيْبَةَ لِمَنْ صَلَّى فِي بَيْتِهِ وَرَغَبَ
عَنْ جَمَاعَتِنَا...^۱ نماز کسی که بدون
عذر با مسلمانان در مسجد بخواند،
نماز نیست و کسی که در خانه اش
نماز بخواند و از جماعت ما دوری
کند غیبتش ناروا نباشد...»

۶. منزلت مسجد

رسول خدا (ص) می فرماید: «در
تورات مکتوب است که خداوند
می فرماید: «... أَنْ بِيوتِي فِي الْأَرْضِ
الْمَسَاجِدُ فَطَوَّبِي لَعَبْدٍ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ ثُمَّ
زَارَنِي فِي بَيْتِي أَلَا إِنَّ عَلَى الْمَرْورِ كَرَامَةَ
الزَّائِرِ أَلَا بَشَّرَ الْمَسَاءِ بَيْنَ فِي الظُّلُمَاتِ أَلَيْسَى
الْمَسَاجِدَ بِالنُّورِ السَّاطِعِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؛ بِهِ
رَاسَتِي كَمَا مَسَجِدَهَا فِي زَمِينِ،
خانه های من هستند، خوشا بنده ای
که در خانه اش وضو بگیرد، سپس
مرا در خانه ام زیارت کند. هر آینه بر
عهده دیدار شونده است که دیدار
کننده را گرامی بدارد. هانا! مسجد
روندگان در تاریکی شب را به نور
درخشان در قیامت بشارت ده.»

عبدالله بکیر در حدیثی طولانی
روایت کرده است که امام صادق (ع)
به او فرمود: «يَا ابْنَ بَكِيرٍ إِنَّ اللَّهَ اخْتَارَ
مِنْ بَقَاعِ الْأَرْضِ سِتَّةَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ وَ

الْحَرَمَ وَ مَقَابِرَ الْأَنْبِيَاءِ وَ مَقَابِرَ الْأَوْصِيَاءِ وَ
مَقَاتِلَ الشُّهَدَاءِ وَ الْمَسَاجِدَ الَّتِي يُذَكَّرُ فِيهَا
اسْمُ اللَّهِ؛^۲ ای ابن بکیر، خداوند از
میان نواحی زمین شش بقعه را
برگزیده است: بیت الحرام، حرم،
قبور پیامبران، مقبره های اوصیای
پیامبران، قتلگاه شهیدان و آن
مساجدی که در آنها نام خدا ذکر
می شود.»

پیامبر اکرم (ص): «الْمَسَاجِدُ بِيوتِ اللَّهِ
فِي الْأَرْضِ وَ هِيَ تَضِيءُ لِأَهْلِ السَّمَاءِ كَمَا
تَضِيءُ النُّجُومُ لِأَهْلِ الْأَرْضِ...؛^۳ مساجد
خانه های خداوند در زمین هستند و
برای اهل آسمان نورافشانی می کنند
همان گونه که ستارگان برای اهل
زمین نورافشانی می کنند.»

از امام صادق (ع) روایت است:
«همواره به مساجد بیایید؛ زیرا آنها
بیوت خدا در زمین هستند، و هر که
با وضو وارد آنها شود، خداوند او را
از گناهانش پاک می کند و نامش را
در زمره زائران خود می نویسد. پس
در آنها بسیار نماز بخوانید و دعا
کنید و در جاهای گوناگون مساجد
نماز بخوانید...»^۴

۳. ح ۲۰۰، بحار، ج ۱۰۱، ص ۶۶، ص ۵۷.

۴. ح ۲۰۷؛ بحار، ج ۲۳، ص ۳۲۶، ح ۴.

۵. ح ۲۰۹، بحار، ج ۸۰، ص ۳۰۸، ح ۱۷.

۱. ح ۲۴۱، بحار، ج ۸۸، ص ۵، ح ۶.

۲. ح ۱۹۲؛ بحار، ج ۸۳، ص ۳۷۳، ص ۳۷.

۷. اجتناب از بوی نامطبوع

از امام صادق (ع) درباره خوردن سیر و پیاز و تره به صورت خام و یا پخته پرسیدند، فرمود: «لَا بَأْسَ بِذَلِكَ وَ لَكِنْ مَنْ أَكَلَهُ تَيِّبًا فَلَا يَدْخُلُ الْمَسْجِدَ فَيَسُؤُنِي بِرَأْسِهِ؛ خوردنش آشکالی ندارد، ولی هر کس آنها را به صورت خام بخورد نباید به مسجد بیاید که با بوی آن موجب اذیت [دیگران] می شود»

رسول خدا (ص) می فرماید: «هر کس از دو گیاه سیر و تره بخورد، به مسجد ما نزدیک نشود و هر کس خواست از آن دو بخورد، با پختن، بویشان را از بین ببرد.»^۱

از امام باقر (ع) از سیر پرسیدند، حضرت فرمود: «إِنَّمَا نَهَى رَسُولُ اللَّهِ (ص) عَنْهُ لِرِيحِهِ فَقَالَ مَنْ أَكَلَ هَذِهِ الْبَقْلَةَ الْمُتَسْتَنَّةَ فَلَا يَقْرَبَ مَسْجِدَنَا قَامًا مِنْ أَكَلِهِ وَ لَمْ يَأْتِ الْمَسْجِدَ فَلَا بَأْسَ؛ رسول خدا (ص) تنها به خاطر بویش از آن نهی کرد و فرمود: هر که این گیاه بدبو را بخورد نزدیک مسجد ما نشود، اما هر کس آن را بخورد و به مسجد نیاید، اشکالی ندارد.»

قال رسول الله (ص): «مَنْ أَكَلَ الثُّومَ وَ الْبَصَلَ وَ الْكُرَاتَ فَلَا يَقْرَبُنَا وَ كَمَا يَقْرَبُ

۱۳۶

بهار، ج ۶۶، ص ۲۰۵، ح ۲۳

۱. ح ۲۶۵، بهار، ج ۶۶، ص ۲۰۵، ح ۲۳.

۲. ح ۲۶۶، بهار، ج ۶۶، ص ۲۰۵، ح ۲۲.

۳. ح ۲۶۷، بهار، ج ۶۶، ص ۲۴۷، ح ۴.

المسجد؛^۱ هر کس سیر و پیاز و تره
بخورد، به ما و مسجد نزدیک نشود.»

۸. پاکیزگی مسجد

عایشه گوید: «أَمَرَ النَّبِيُّ (ص) بِنَاءِ
الْمَسَاجِدِ فِي الدُّورِ وَأَنْ تُنْظَفَ وَتُطَيَّبَ؛^۲
پیامبر (ص) فرمان داد که در خانه‌ها
مسجد بسازند و آن را تمیز و خوشبو
گردانند.»

ابوسعید خدری گوید: رسول خدا
(ص) فرمودند: «مَنْ أَخْرَجَ أَدْمَى مِنْ
الْمَسْجِدِ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ؛^۳ هر
کس چیزی را که موجب آزار است،
از مسجد بیرون ببرد، خداوند خانه‌ای
در بهشت برایش بنا کند.»

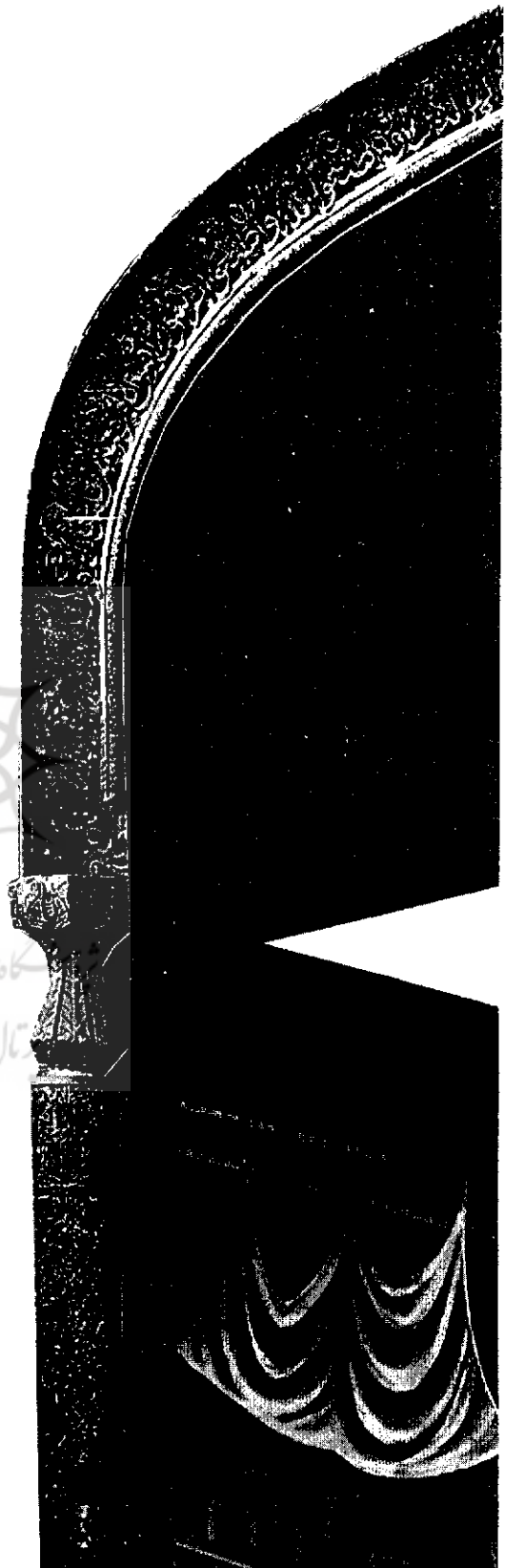
— راوی گوید: از امام کاظم (ع)
شنیدم که به نقل از پدرش فرمود:
«أَنَّ الْجَنَّةَ وَالْحُورَ كَتَمْتَنَاقِ إِلَى مَنْ
يَكْسَحُ الْمَسَاجِدَ وَيَأْخُذُ مِنْهَا الْقَدَى؛^۴
بهشت و حوریان مشتاق کسی
هستند که مسجدها را جارو و غبار
روبی کند.»

۱. ح ۲۷۰؛ بحار، ج ۶۲، ص ۳۰۰.

۲. ح ۲۸۳؛ سنن ترمذی، ج ۲، ص ۵۳، ح
۵۹۱.

۳. ح ۲۸۴؛ سنن ابن ماجه، ج ۱، ص ۲۴۸، ح
۷۵۷.

۴. ح ۱۵۱؛ بحار، ج ۸۴، ص ۱۳، ح ۹۱.

فَاتَاكَ اللهُ وَمَا أَوْلَاكَ إِلَّا الْقَوْلُ هَذَا خَيْرٌ مِنْ رَيْبِ لَيْلَةٍ هِيَ مِنْهُ هَوِيٌّ

و نیز می فرماید: «هر کس خواست وارد مسجد شود، باید با آرامش و وقار وارد شود؛ زیرا که مساجد، خانه‌های خداوند و محبوب‌ترین زمینها نزد خداوند است. محبوب‌ترین مردم نزد خدا کسی است که پیش از دیگران به مسجد رود و پس از همه از آن خارج شود.

هر کس که روی به مسجد آرد، باید پای راستش را بر پای چپ مقدم دارد و بگوید: «بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَافْتَحْ لَنَا أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَأَجْعَلْنَا مِنْ عُمَّارِ مَسَاجِدِكَ جَلَّ ثَنَاءُ وَجْهِكَ»

و هنگام خروج باید پای چپ را پیش از پای راست بیرون نهد و بگوید: «اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَافْتَحْ لَنَا بَابَ رَحْمَتِكَ»^۴

از پیامبر خدا (ص) در ضمن آداب ورود، این دعاها نیز نقل شده است: «بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَهنگام خروج: «بِسْمِ اللَّهِ وَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»^۵ عبارات دیگری نیز در این باب رسیده است مثل قرائت آیه الكرسي، معوذتین، و ... در این باره رجوع

پیامبر (ص): «مَنْ قَمَّ مَسْجِدًا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ عَتَقَ رَقَبَةً وَمَنْ أَخْرَجَ مِنْهُ مَا يُقْدِي عَيْنًا كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ كَفْلَتَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ»^۱ هر کس مسجدی را جَارو کند، خداوند برای او ثواب آزاد نمودن یک بنده را بنویسد و هر کس مسجد را غبارروبی کند، خدای عزوجل وی را از رحمتش دو چندان برخوردار گرداند.»

۹. آداب ورود

سرزده داخل مشو، میکده حمام نیست حرمت پیر مغان بر همه کس لازم است

* * *

شستشویی کن و آنگه به خرابات حرام تا نگرود ز تو این دیر خراب، آلوده

امام علی (ع) فرمودند: «وقتی پیامبر خدا (ص) وارد مسجد می شد و بلال برای برپایی نماز اذان می گفت، حضرت [به احترام اذان] می نشست.»^۲

امام صادق (ع) فرمودند: هنگام ورود به مسجد بر پیامبر (ص) صلوات بفرست و هنگام خروج نیز چنین کن.»^۳

۱- ح ۱۷۳؛ بحار، ج ۸۳ ص ۳۸۳، ح ۵۶.

۲- ح ۳۰۵ تهذیب الاحکام، ج ۲، ص ۲۸۱، ح ۲۰.

۳- ح ۳۰۷ کافی، ج ۳، ص ۳۰۸، ح ۴۹۸۷.

۴- ح ۳۰۸ فقیه، ج ۱، ص ۲۳۹، ح ۷۲۳.

۵- ح ۳۱۰ بحار الانوار، ج ۸۴، ص ۲۶، ح ۱۹.

فَاتَعَرَّ اللَّهُ فَمِنْ أَوَّلِ الْإِبْرَةِ فَمِنْ هَذَا خَيْرٌ فَرَكِبَ لَيْلًا وَهُوَ وَجَدَهُ هُوَ وَ...

مسجد می شد و پیش از آنکه بنشیند، دو رکعت نماز می خواند.^۲ و حضرت رسول (ص) فرمودند: «إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكِعْ رُكْعَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَجْلِسَ»^۳ هر گاه یکی از شما وارد مسجد شد، قبل از اینکه بنشیند، دو رکعت نماز بخواند.»

۱۰. آراستگی اهل مسجد

سیره امام مجتبی (ع) چنین بود که بهترین لباسهایش را به هنگام نماز می پوشید، گفتند: یا ابن رسول الله (ص)، چرا بهترین لباست را می پوشی؟ فرمودند: «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ فَأَتَجَمَّلُ لِرَبِّي وَهُوَ يَقُولُ (خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ) فَأُحِبُّ أَنْ أَلْبَسَ أَحْسَنَ ثِيَابِي»^۴ خدا زیباست و زیبایی را دوست دارد و من نیز خود را برای پروردگارم می آرایم، که خدای تعالی می فرماید: «زینت خود را [به هنگام عبادت] در مسجد بگیرید» بنابراین دوست دارم که بهترین لباسم را به برکنم.»
عبدالصمد بارقی گوید: «عقیل بر علی (ع) که در صحن مسجد کوفه

شود به احادیثی در بحار، ج ۸۴، ص ۲۴، ح ۱۶ و ج ۴۳، ص ۳۳۹ و ج ۸۳، ص ۳۴۸ و ص ۹۸، ح ۶۸ و تهذیب الاحکام، ج ۲، ص ۶۵، ح ۱ و ج ۳، ص ۲۶۳ و...

در حالات امام سجاد (ع) آمده است: سیره آن حضرت چنین بود که هنگام وضو، بدنش می لرزید و رنگش زرد می شد، وقتی از ایشان در این باره پرسیدند، فرمود: «حَقُّ عَلَيَّ كُلِّ مَنْ وَقَفَ بَيْنَ يَدَي رِبِّ الْعَرْشِ أَنْ يَصْفُرَ لَوْنُهُ وَتَرْتَعِدَ مَفَاصِلُهُ وَكَانَ (ع) إِذَا بَلَغَ بَابَ الْمَسْجِدِ رَسَعَ رَأْسَهُ وَيَقُولُ: «إِلَهِي ضَيْفِكَ يَا بَيْتَكَ يَا مُخْسِنٌ قَدْ آتَاكَ الْمُسِيءُ فَتَجَاوَزْ عَن قَبِيحِ مَا عِنْدِي بِجَمِيلِ مَا عِنْدَكَ يَا كَرِيمٌ...!» شایسته است هر کس در برابر پروردگار می ایستد رنگش زرد گردد و مفاصلش بلرزد. و ایشان هنگام رسیدن به در مسجد، سرش را بلند می کرد و عرض می کرد: خداوندا میهمانت بر در خانه ات آمده است، ای احسان کننده! بنده گناهکارت نزد تو آمده، پس به نیکی آنچه نزد توست تو را سوگوند می دهم که از اعمال قبیح من درگذری، ای کریم!»

روایت است: پیامبر (ص) هنگامی که بامدادان، از سفر برمی گشت، وارد

۲. ح ۳۱۷، سنن ابی داود، ج ۱، ص ۶۳۴، ح ۲۷۸۲. رک: صحیح مسلم، ج ۲، ص ۱۵۵.
۳. ح ۳۲۲، صحیح مسلم، ج ۳، ص ۱۴.
۴. ح ۳۳۳؛ بحار، ج ۸۳، ص ۱۷۵، ح ۲.

۱. ح ۳۲۵؛ بحار، ج ۴۳، ص ۳۳۹، ح ۱۳.

نشسته بود وارد شد و سلام کرد ... حضرت علی(ع) رو به فرزندش حسن (ع) کرد و فرمود: برخیز و عمویت را کمک کن و او را پایین بیاور. حسن به سوی عمو رفت و او را پایین آورد و نزد پدر بازگشت. امام (ع) به فرزند فرمود: برو و برای او پیراهنی نو، ردایی نو، شلواری نو و کفشی نو بخر، عقیل فردای آن روز با سر و وضعی آراسته و لباسی نو بر علی(ع) وارد شد...^۱

امام صادق (ع) می فرماید: خادم امام سجاد علی بن الحسین (علیهما السلام) در شبی سرد با امام رویرو شد، با این حالت که امام (ع) جامه و ردا و عمامه‌ای از خز پوشیده بود و محاسن را با عطر غالیه خوشبو کرده بود. به حضرت عرض کرد: فدایت شوم، در چنین ساعتی از شب و بیا این وضع کجا می روید؟ فرمودند: «إِلَى مَسْجِدِ جَدِّي رَسُولِ اللَّهِ (ص) أَخْطَبُ الْخَوْرَ الْعَيْنِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؛ به سوی مسجد جدم رسول خدا (ص) برای خواستگاری حورالعین از خدای عزوجل می روم.»^۲

از امام رضا (ع) در باره آیه (عَنْدُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ)؛^۳ زینت خود

را [به گاه عبادت] در مسجد بگیرید.» پرسیدند؛ حضرت فرمود: «مَنْ ذَلِكَ التَّمَشُّطُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ؛ یکی از آن زینتها، شانه زدن موهاست به هنگام هر نماز.»^۴

امام باقر(ع) از پدران گرامیش از حضرت علی(ع) نقل می کند: «یک نماز در بیت المقدس هزار نماز است و یک نماز در مسجدالحرام برابر با صد هزار و یک نماز در مسجد محله معادل بیست و پنج نماز، و یک نماز در مسجد بازار برابر دوازده نماز و نماز در حالت تنهایی و در خانه، یک نماز به حساب می آید.»^۵

برای همگان استفاده از هر مسجدی روا و آزاد است و اقامه جماعت نسبت به شرایط زمانها و مکانها و کیفیت نمازها، از تنوع فراوانی برخوردار است. از این رو درباره اقتدا به جماعت باید هر کس فتوای مرجع تقلید خویش را مراعات کند. احادیث این باب نیز گوناگون و

۴. ح. ۳۵۹، فقیه، ج ۱، ص ۱۲۸، ح ۳۱۸.
 ۵. ح. ۴۶۶، بحار، ج ۸۴، ص ۱۵، ح ۹۵.

۱. ح. ۳۳۲، بحار، ج ۳۳، ص ۱۹۹، ح ۴۸۸.
 ۲. ح. ۳۳۹، کافی، ج ۶، ص ۵۱۷.
 ۳. اعراف / ۳۱.

گسترده است، به برخی بسنده می‌کنیم:

۱. از امام صادق (ع) نقل است: «مَنْ صَلَّى فِي مَنْزِلِهِ ثُمَّ آتَى مَسْجِدًا مِنْ مَسَاجِدِهِمْ فَصَلَّى فِيهِ خَرَجَ بِحَسَنَاتِهِمْ؛ هَرَّ كَسٌ فِي خَانِهَاشِ نَمَازَ بِخَوَانِدِ، سِپَسْ بِهٖ يَكِي اَز مَسَاجِدِ اَنهَآ (اهل سنت) بِيَايِدْ وَ دَر اَن نَمَازَ بِخَوَانِدِ، حَسَنَاتِشَان رَا بِا خُودِ بِيَرُونِ مِي بَرَد.»

۲. اسحاق بن عمار گوید: حضرت امام صادق (ع) به من فرمودند: ای اسحاق، آیا تو با آنان در مسجد نماز می‌خوانی؟ عرض کردم: آری، فرمودند: «صَلِّ مَعَهُمْ فَإِنَّ الْمَصْلَى مَعَهُمْ فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ كَالشَّاهِرِ سَبَقَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛^۲ با آنها نماز بخوان که هر کس با ایشان در صف اول نماز بخواند، همانند کسی است که در راه خدا جهاد کند.»

۳. عمر بن أبان می‌گوید: شنیدم حضرت امام صادق (ع) می‌فرمود: ای گروه شیعه، شما به ما منسوب شده‌اید، پس زینت‌بخش ما باشید و نه مایه ننگ و رسوایی؛ بسان یاران علی

(ع) در میان مردم باشید که هر گاه یکی از آنها در قبیله‌ای بود، امام جماعت و مؤذن و امانت‌دار و ودیعت‌نگهدار مردم بود.

از بیمارانشان (اهل سنت) عیادت کنید و در تشییع جنازه‌هایشان حاضر شوید و در مساجدشان نماز بخوانید. مبادا دیگران در کار خیر بر شما سبقت بگیرند، به خدا سوگند شما از آنها به کار خیر سزاوارترید.^۳

۴. عبدالله بن زیاد گوید: در منی بر امام صادق (ع) سلام کردیم، آنگاه من به ایشان گفتم: ای فرزند رسول خدا (ص)! ما گروهی رهگذر هستیم و چون فرصت کافی نداریم نمی‌توانیم هر وقت خواستیم در مجلس شما شرکت کنیم، پس به ما توصیه‌ای بفرمایید. حضرت فرمودند: «عَلَيْكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَ صِدْقِ الْحَدِيثِ وَ آدَاءِ الْأَمَانَةِ وَ حَسَنِ الصَّحَابَةِ لَمَنْ صَحِبَكُمْ وَ أَفْشَاءِ السَّلَامِ وَ إِطْعَامِ الطَّعَامِ صَلَوًا فِي مَسَاجِدِهِمْ وَ عُدْوًا مَرْضَاهُمْ وَ اتَّبَعُوا جَنَاتِهِمْ فَإِنَّ أَبِي حَدَّثَنِي أَنَّ شَيْعَتَنَا أَهْلَ الْكَيْبِ كَانُوا خِيَارَ مَنْ كَانُوا مِنْهُمْ

۱. ح ۵۸۴، تهذیب الاحکام، ج ۳، ص ۲۷۰، ح ۹۸.

۲. ح ۵۸۵، تهذیب، ج ۳، ص ۲۲۷، ح ۱۲۹.

۳. ح ۴۷۳، بحار، ج ۸۸، ص ۱۱۹، ح ۸۳.

إِنْ كَانَ فِقِيهًا كَمَا كَانَ مِنْهُمْ وَإِنْ كَانَ
 مُؤَدِّنًا كَمَا مِنْهُمْ وَإِنْ كَانَ إِمَامًا كَمَا
 مِنْهُمْ وَإِنْ كَانَ صَاحِبَ أَمَانَةٍ كَمَا
 مِنْهُمْ وَإِنْ كَانَ صَاحِبًا وَدِيْعَةً كَمَا
 مِنْهُمْ وَكَذَلِكَ كُونُوا حَبِيبَاتًا لِكُلِّ
 النَّاسِ وَلَا تَبْغُضُوا إِلَيْهِمْ؛ بِرِ شَمَا
 بساد تقسوا و پروا از خدا و
 راستگویی و امانتداری و
 معاشرت نیکو و سلام دادن
 آشکار و اطعام نمودن. همچنین
 در مساجدشان نماز بخوانید و
 بیمارانشان را عیادت و
 جنازه‌هایشان را تشییع کنید؛ زیرا
 پدرم فرمود: شیعیان ما اهل بیت،
 از بهترین افراد بودند، اگر فقیهی
 بود از میان آنان بود، اگر مؤذنی
 وجود داشت از آنها بود، اگر امام
 [جماعتی] پیدا می‌شد از آنها
 بود، اگر امانت‌داری و ودیعت
 نگهداری بود از آنها بود. این-
 گونه باشید و ما را محبوب مردم
 سازید نه مورد خشم و دشمنی
 آنان»

کراهت حمل شده است. منظور،
 بیان احکام مساجد نیست، تنها
 به عنوان نمونه، مواردی را ارائه
 می‌دهیم:

□ رسول خدا (ص): «أَرَأَيْتُمْ
 سَتَّسِرْفُونَ مَسَاجِدَكُمْ بَعْدِي كَمَا
 شَرَّفَتِ الْيَهُودُ كِنَانَهُمْ، وَكَمَا شَرَّفَتِ
 النَّصَارَى بَيْعَهُمْ، شَمَا را می‌بینم که
 پس از من بزودی مساجدتان را
 کنگره‌دار می‌سازید، همانطور که
 یهود و نصاری معابد و
 صومعه‌هایشان را کنگره‌دار
 کردند.»

نیز می‌فرماید: «مَا سَاءَ حَسَلِ قَوْمٍ
 قَطُّ إِلَّا زُخِرُوا مَسَاجِدَهُمْ» هرگز
 قومی بدکردار نشدند مگر آنکه
 مسجدهایشان را تزیین کردند.»
 حضرت امیرمؤمنسان (ع) در
 خطبه‌ای که علامت خروج دجال
 و آخرالزمان را شرح می‌دهد،
 پس از بیان مواردی از انحرافات
 و تحریفات در رفتار مردم
 می‌فرماید: «... وَحَلَّتِ الْمَسَاجِدُ وَ

۲. ح ۶۰۶، سنن ابن ماجه، ج ۱، ص ۲۴۴، ح
 ۷۴۰ و برای احادیث مشابه رک: بخاری، ج ۱،
 ص ۳۰۷، ح ۳ و ج ۸۲، ص ۲۵۲، ح ۵۰ فقیه،
 ج ۱، ص ۳۳۶، ح ۷۰۸، تهذیب، ج ۳، ص
 ۲۵۳، ح ۱۱۷ بخاری، ج ۱، ص ۱۱۵،
 کنز العمال، ج ۷، ص ۶۷۷ - ۶۸۸.
 ۳. ح ۶۰۷، سنن ابن ماجه، ج ۱، ص ۲۴۵، ح
 ۷۴۱.

در احادیث از انجام برخی کارها
 در مسجد نهی و معمولاً بر

۱. ح ۵۵۹، بخاری، ج ۷۶، ص ۱۶۲، ح ۲۵ و
 رک: ج ۸۸، ص ۱۱۹، ح ۸۳

زُحْرَقَتِ الْمَسَاجِدُ وَطَوَّاتِ السَّانِ
قرآنها را زیور کنند، مساجد را
تزیین کنند، مناره‌های بلند بر پها
دارند.»

□ رسول خدا (ص): «در
آخر الزمان مردمی خواهند آمد که
در مساجد، گرد هم می آیند
«ذُكِرْتُمْ السُّبْحَانَ وَحَسْبُ السُّبْحَانِ لَنَا
تُجَالِسُونَهُمْ فَلَيْسَ لَكُمْ فِيهِمْ حَاجَةٌ»
ذکرشان دنیا و دومتی دنیاست،
با آنها همنشینی نکنید که خدا را
به ایشان حاجتی نیست.»

□ امام موسی بن جعفر (علیهما
السلام) از پیامبر خدا (ص) نقل
می کنند: «جَمِعُوا مَسَاجِدَكُمْ مَعًا لَكُمْ
وَ صِيَّاتِكُمْ وَ رَفَعُوا أَسْرَابَكُمْ لِيُفَرِّقَ
اللَّهُ تَعَالَى وَ يَسْتَكْبِرَ وَ يَسْرُوكُمْ فِي
سَلَاخِكُمْ وَ جَمُرُوكُمْ فِي حُرْمَتِكُمْ
وَ ضَعُفُوا النُّطَاقَ عَلَى أَرْبَابِكُمْ
دیوانگسان و کُود کنندگان و آل
مساجد دور کنید؛ صدایان را
مسجد بلند نکنید مگر برای خدا
خدای تعالی؛ از چیزی که در راه
و آوردن مسلح در مساجد
بهره‌بیزید؛ هر هفت روز یک بار
مساجد را بخور دهید و خورشید

سازید؛ جای وضوخانه را دم در
مسجد در نظر بگیرید ... ۱۰

□ در حدیث منهیات پیامبر
(ص) آمده است: «... أَنَّهُ نَهَى عَنِ
التَّشَعُّعِ فِي الْمَسْجِدِ وَ نَهَى أَنْ يُشَدَّ
الشُّعْرُ أَوْ تُشَدَّ الضَّالَّةُ فِي الْمَسْجِدِ وَ
نَهَى أَنْ يُسَلَّ السُّبْحُ فِي الْمَسْجِدِ...»
آن حضرت از انداختن آب دهان
و بیسی، سرودن شعر، اعلام
اشیای گمشده و شمشیر کشیدن
در مساجد نهی فرمود.»

□ زراره گوید: به امام باقر (ص)
عرض کردم: آیا حائض و جنب
می توانند وارد مسجد شوند یا
نه؟ امام (ع) فرمودند: تنها
می توانند از مسجد عبور کنند؛
چنانکه خداوند می فرماید: «وَلَا
تَجْسَبُوا إِلَى عِبَادِي مَسْجِدًا حَتَّى
يُقْبَلُوا» «جنب به مسجد
نروید - مگر آنکه رهگذر باشید
تا غسل کنید، و نیز می توانند
عبودی از مسجد بردارند، ولی
نباید چیزی در آن بگذارند.»
□ ابن عباس از رسول خدا
(ص) نقل می کند که فرمود: «لَا

۱. ج ۱، بخاری ج ۸، ص ۱۲، ج ۸۹ و رکی:
تهلیب، ج ۳، ص ۲۴۹، ج ۳، بخاری ج ۸۶، ص
۳۳۱، ج ۱.
۲. کتاب، ۴۲.
۳. ج ۲، بخاری ج ۸۳، ص ۳۷۵، ج ۴۲.

۱. ج ۱، بخاری ج ۵۲، ص ۱۲۲، ج ۲۶
۲. ج ۲، بخاری ج ۸۳، ص ۳۷۵، ج ۴۲
۳. ج ۲، ص ۱۲۲، ج ۱۱
۴. ج ۲، بخاری ج ۸۳، ص ۳۷۵، ج ۴۲

فَاتَرَ اللَّهُ مِنَ الْإِسْلَامِ الْقَوْلَ هَذَا جَمِيعًا وَكَرَّمَهُ اللَّهُ بِهَذَا هُوَ

تَقَامُ الْحُدُودُ فِي الْمَسَاجِدِ؛ حُدُودٌ فِي
مَسْجِدِهَا أَجْرًا نَمَى شُود.

خاتمه

این مقال را در دوازده فصل خاتمه می‌دهیم و عناوینی از باب نمونه، مطرح می‌شود تا اهل قلم، با ارائه مقالات و طرحها، ما را یاری دهند - که شایسته تحقیق است - مثل: مساجد برتر، نظیر مسجد کوفه، سهله، جمکران، براتا؛ مساجدی که تخریب شده و تنها نامشان مانده است مثل مسجد مشربه ام ابراهیم، مسجد حضرت زهرا (علیها السلام) در بقیع، مساجد اُحد؛ مبحث تعمیر مساجد؛ متبرک بودن مکان عبادت و مساجد؛ اعتکاف، نماز جماعت و عبادت در مساجد؛ فعالیت‌های گوناگون اقتصادی، سیاسی و ... در مساجد و بررسی دقیق موارد، که امروزه، تا چه اندازه مفید یا مضر است. مثلاً با توجه به فصل اخیر و حدیث اخیر این مقاله، امور نفرت آور مثل اجرای حدود - که باید اجرا شود - جایش مسجد نیست. سرگرمی امام جماعت به توزیع کوبین گوشت و پودر شوینده و

روغن و ... و پیش آمدن تراحمها و اتهامات فراوان تا چه اندازه به مصلحت است، خصوصاً که مسجد و امام آن را بدنام می‌کند و دست کم از کار اصلیش وا می‌دارد. و ... «تحریف مساجد»؛ «تخریب مساجد»؛ «نقشهای گوناگون مساجد».

